

Regional turné för att främja entreprenörskap

Resultat från workshops med IVAs Entreprenörskapsakademi i Dalarna, Småland, Värmland, Västerbotten och Västra Götaland 2023

Kungl. Ingenjörsvetenskaps
Akademien

Innehåll

Förord	4
Inledning	6
Sammanfattning	7
Bakgrund och syfte	7
Målgrupper	8
Genomförande	8
Resultat	8
Umeå	10
Intraprenörskap, 25 april 2023	11
Entreprenörskapets utmaningar, 26 april 2023	11
Entreprenörskap i skolan, 26 april 2023	12
Göteborg	14
Entreprenörskap i skolan, 1 juni 2023	15
Intraprenörskap, 18 september 2023	17
Småland	18
Entreprenörskap i skolan, 5 september 2023	19
Dalarna	22
Entreprenörskap i skolan, länsresidenset 17 oktober 2023	23
Entreprenörskap i skolan under Dalarna Innovation Days, 18 oktober 2023	24
Värmland	28
Entreprenörskap i skolan, 13 november 2023	29
Fördjupat samtal på länsresidenset, 13 november 2023	31
Reflektioner och kommentarer	32

Förord

Under 2023 har IVAs Entreprenörskapsakademi arrangerat ett antal workshops i samarbete med landshövdingar i följande län: Dalarna, Småland, Värmland, Västerbotten och Västra Götaland. Deltagarna bestod av representanter på olika nivåer från skolvärlden, akademin, näringslivet och ekosystemet kring företag.

I linje med Entreprenörskapsakademiens vision har aktiviteterna syftat till att skapa en nationell kraftsamling för entreprenörskapets utveckling i Sverige. Workshopparna har fokuserat på antingen entreprenörskap i grund- och gymnasieskolan, intraprenörskap, eller entreprenörers utmaningar.

I denna skrift kan du ta del av resultaten från de regionala aktiviteterna.

Pontus Braunerhjelm,
styrgruppsordförande

Inledning

Sammanfattning

Denna sammanfattning innehåller resultaten från en regional turné som genomfördes av IVAs Entreprenörskapsakademi under 2023. Under turnén har ett antal workshops arrangerats i samarbete med landshövdingarna i följande län: Dalarna, Småland, Värmland, Västerbotten och Västra Götaland. Deltagarna bestod av representanter på olika nivåer från skolvärlden, akademien, näringslivet och ekosystemet kring företag.

I linje med Entreprenörskapsakademiens vision har aktiviteterna syftat till att skapa en nationell kraftsamling för entreprenörskapets utveckling i Sverige. Workshopparna har fokuserat på antingen entreprenörskap i grund- och gymnasieskolan, intraprenörskap, eller entreprenörers utmaningar,

Under de genomförda mötena har Entreprenörskapsakademien fått en tydligare bild av upplevda utmaningar och möjligheter för de olika målgrupperna runt om i landet när det kommer till att stärka entreprenörskap både i skolan och samhället i övrigt. I de workshops som fokuserat på skolan har målsättningen varit att utforma handlingsplaner regionalt och lokalt för att stärka entreprenörskap i skolan trots att en ny strategi inte är fastställd. Vi har även fått feedback på de förslagna inspelerna till en ny strategi för entreprenörskap i grund- och gymnasieskolan som presenteras i rapporten *Vi utbildar för framtiden nu*.¹

Det ingår i Skolverkets uppdrag att särskilt stimulera arbetet med entreprenörskap i skolväsendet. De ska också arbeta med insatser mot alla sina målgrupper för att utveckla arbetet med entreprenörskap, innovationstänkande och företagande i skolan. Utifrån detta uppdrag har Skolverket varit delaktiga i Entreprenörskapsakademiens regionala aktiviteter.

Bakgrund och syfte

Under våren 2023 inledde Entreprenörskapsakademien en regional turné i samarbete med landshövdingar från ett antal av landets länsstyrelser. Avsikten med turnén är att skapa en nationell kraftsamling för entreprenörskapets utveckling i Sverige. De regionala aktiviteterna syftar således till att samla in kunskap och erfarenheter, samt engagera och aktivera olika aktörer i arbetet genom att etablera långsiktiga samarbeten regionalt. Workshops har genomförts med fokus på entreprenörskap i grund- och gymnasieskolan, intraprenörskap och entreprenörers utmaningar. Tanken är att förslag och medskick från aktiviteterna även ska bidra till att utveckla innehåll och nätverk för Entrepreneurship Summit 2024.

Här beskrivs målsättningen för de olika spåren.

1 <https://www.iva.se/publicerat/rapport-vi-utbildar-for-framtiden-nu/>

Entreprenörskap i grund- och gymnasieskolan

- Förankra förslag (5 kritiska framgångsfaktorer) för ny nationell strategi för entreprenörskap i utbildningen, utifrån vår rapport "Vi utbildar för framtiden nu".
- Identifiera och engagera regionala/lokala målgrupper för genomförande av våra förslag och skapa innehåll i Toolbox.
- Utveckla strategi med målsättningar för regionalt och kommunalt genomförande av våra förslag.
- Utveckla strategi och innehåll för fortsatt policypåverkan mot närings-, utbildnings-, och arbetsmarknadsdepartementen.

Intraprenörskap

- Identifiera goda exempel bland SMF i Sverige och skapa innehåll till Toolbox.
- Utveckla nätverket kring intraprenörskapsarbetet.

Entreprenörers utmaningar

- Utveckla nätverket av entreprenörer och skapa innehåll till Toolbox.
- Identifiera utmaningar och lösningar på dessa i entreprenörsdrivna företag.
- Utveckla strategi med målsättningar för regionala och kommunala lösningar av utmaningar.
- Utveckla strategi och innehåll för policyutveckling utifrån identifierade utmaningar och lösningar.

Målgrupper

Entreprenörskap i skolan: Vi riktar oss till beslutsfattare på kommunal och regional nivå, huvudmän, utbildningsansvariga, rektorer, lärare, representanter för stödsystemet och organisationer som arbetar med entreprenörskap i skolan. Näringslivet är också en viktig målgrupp här.

Intraprenörskap: Målgruppen är större företag +100 anställda. Företagen kan även vara dotterbolag till internationella bolag. Detta är en svår grupp att nå. Vi har därför reviderat målgruppen till att gälla även mindre företag som antingen arbetar intraprenöriellt eller har ambitionen att göra det.

Entreprenörers utmaningar: Entreprenörer i olika stadier av sitt företagande och representanter från innovationssystemet.

Genomförande

Turnén inleddes i Umeå den 25–26 april. Där genomförde Entreprenörskapsakademien workshops inom alla tre områdena; En workshop avseende intraprenörskap arrangerades på residenset dag ett, och avslutades med middag och mingel. Dag två genomfördes två parallella workshops, en med fokus på entreprenörskap i skolan, och den andra kring entreprenörers utmaningar. Alla workshops genomförs i form av interaktiva samtal och med hjälp av olika digitala verktyg för att dokumentera resultaten.

Därefter besökte Entreprenörskapsakademien Göteborg den 1 juni och arrangerade en workshop kring entreprenörskap i skolan. Det var inte möjligt att besöka residenset vid samma tillfälle så en workshop om intraprenörskap genomfördes i samarbete med landshövdingen den 18 september. Båda evenen var mycket välbesökta med engagerade deltagare som bidrog med många värdefulla medskick.

Den 5 september arrangerades en workshop på Huseby Bruk i Småland med fokus på entreprenörskap i grund- och gymnasieskolan. Även detta event var välbesökt och resulterade i flera viktiga medskick.

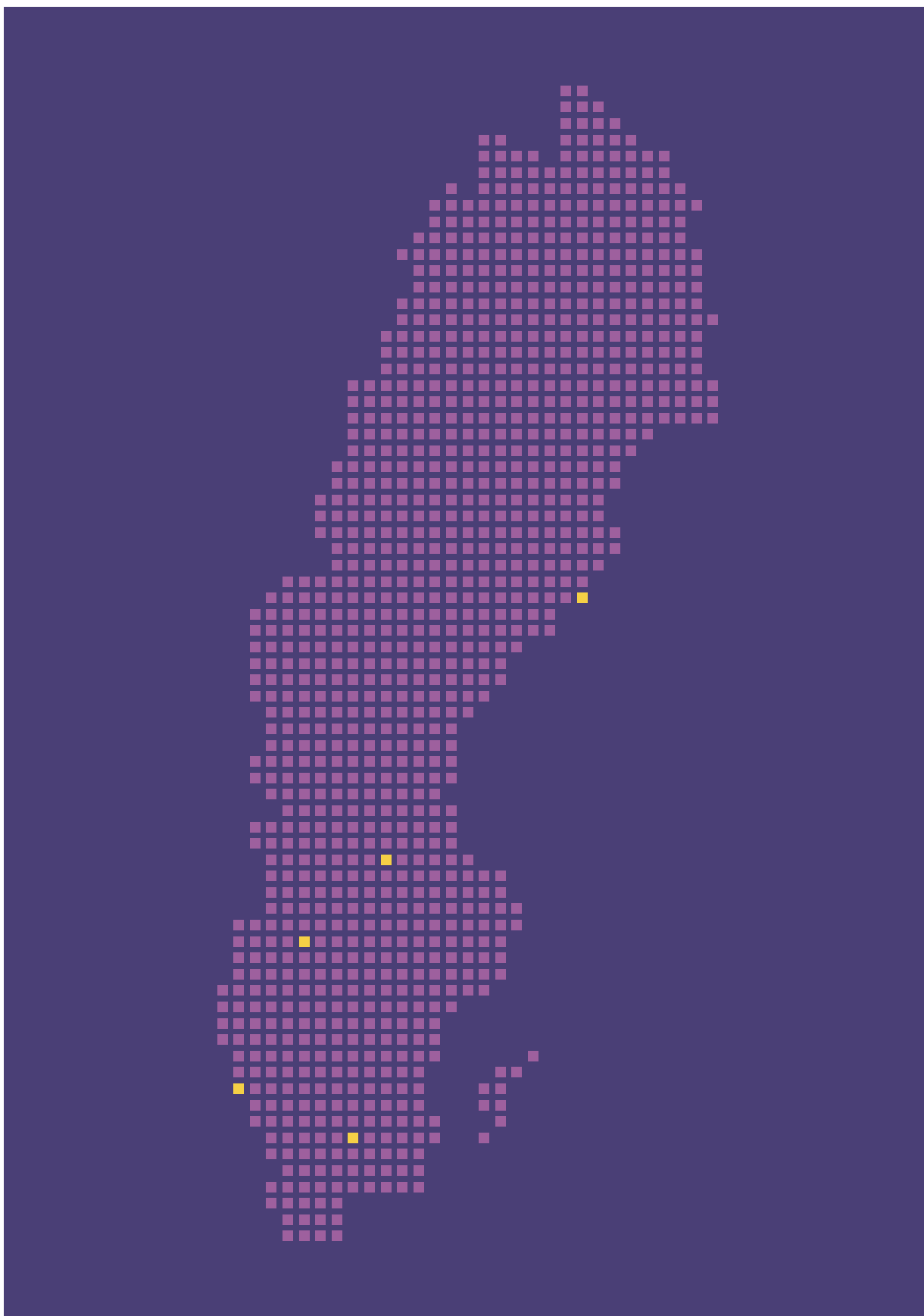
Nästa workshop genomfördes i Falun den 17–18 oktober. Där ville landshövdingen fokusera på entreprenörskap i skolan på residenset dag ett. Dag två genomfördes en större workshop i samband med Dalarna Innovation Days som även den fokuserade på entreprenörskap i skolan.

Ytterligare en aktivitet genomfördes i Karlstad den 13 november. Där arrangerades den större workshopen kring entreprenörskap i skolan på eftermiddagen med start vid lunch. Mötet på residenset genomfördes i form av ett fördjupat samtal med en mindre grupp deltagare i samband med en middag. Även där var kompetensförsörjning och entreprenörskap i skolan i fokus.

Efter årsskiftet 2023/2024 genomförs en aktivitet i Jämtlands län i mitten av mars, även där i samarbete med landshövdingen. Vi har ytterligare förfrågningar från Skåne-, Norrbottens- och Örebro län.

Resultat

Här sammanfattas några av de medskick som vi erhållit vid de genomförda aktiviteterna. De redovisas separat för varje län som vi har besökt, och i slutet av rapporten finns Entreprenörskapsakademiens egna reflektioner och kommentarer.

Umeå

Intraprenörskap, 25 april 2023

Entreprenörskapets utmaningar,
26 april 2023

Entreprenörskap i skolan,
26 april 2023

Intraprenörskap, 25 april 2023

Ett tjugotal deltagare från både privat och offentlig sektor samlades på residenset för en interaktiv diskussion kring intraprenörskap och dess utmaningar. Deltagarnas insikter och erfarenheter bidrog till en givande och meningsfull dialog, samt till förståelse för de utmaningar och möjligheter som intraprenörskap innebär.

Under diskussionen behandlades flera viktiga punkter och utmaningar, däribland:

- Vikten av öppenhet och transparens.
- Lagar och regelverk som begränsar.
- Incitament för att driva förändring i offentliga organisationer.
- Risktagande.
- Styrsystem (begränsningar och möjligheter).
- Förståelse och förändringskompetens.
- Ledarskap.
- Tid och resurser.
- Entreprenöriellt lärande.
- Livslångt lärande.
- Utbildning och kompetensförsörjning.
- Ofta homogena arbetsgrupper.
- Interna strukturer.
- Fokus på fördelning av pengar snarare än att skapa dem.
- Attraktionskraft för svenska företag och kompetens.
- Mer teknik i skolan.

Entreprenörskapets utmaningar, 26 april 2023

Dagen efter genomfördes två parallella workshops. I den ena samlades drygt tjugo deltagare för en dialog kring entreprenörskap och dess utmaningar. Under diskussionen

behandlades flera viktiga utmaningar, och dessa sammanfattas nedan.

Utmaningar för entreprenörer lokalt/regionalt:

- Brist på mångfald och inkludering i innovationssystemet (även geografiskt).
- Tröghet i systemet för att investera i innovationer och SMEs.
- Den offentliga affären riktar sig huvudsakligen till stora bolag.
- Långsam utveckling av YH-utbildningarna.
- Brister i stödet för entreprenörer att ta sina idéer från idé till verksamhet.
- Regionala inlåsnings effekter hindrar samarbete mellan stora bolag och startups.
- Ökad konkurrens från e-handel och svårigheter att locka kunder till fysiska butiker.
- Utmaningar med att hitta lämpliga platser för företagslokaler utanför städerna.
- Utmaningar med rekrytering och kompetensförsörjning, särskilt i inlandet.
- Skev maktbalans mellan kapital/investerare och entreprenörer.

Utmaningar generellt och på nationell nivå:

- Det finns brister i stödsystemet för entreprenörer inklusive bristande mångfald och inkludering, svårigheter att ta idéer från idé till verksamhet, regionala inlåsnings effekter, och behovet av att träna stora bolag att samarbeta med startups.
- Entreprenörer upplever byråkratiska hinder. Dessa kan omfatta bristande myndighetskontakt, ojämlikhet på spelplanen mellan olika kommuner, svårigheter med upphandlingar som i stor utsträckning är

anpassade för stora företag, och behovet av att förenkla systemet för att bli företagare.

- Finansiering är en utmaning – inklusive bristande tillgång till riskvilligt kapital, behovet av förenklad exportfinansiering, och utmaningar med att sänka tröskeln för att starta företag. Det behövs ett stödsystem riktat mot ersättning för löner när företag vill skala upp och växa.
- Kompetensförsörjning och utbildning är mycket viktigt – inklusive behovet av att utveckla utbildningar som YH-utbildningar och att rekrytera och behålla rätt personal. Det är viktigt att elever får träna entreprenörskap och entreprenöriella kompetenser under sin skoltid. Det finns också utmaningar med att rekrytera personal från utlandet, både beträffande byråkrati och integration.
- Platsattraktion – vilket innefattar behovet av att lösa bostadsfrågan, måla upp visioner för glesbygd, och att kommunicera effektivt om regionen/staden.
- Investerares maktbalans och flockmentalitet – inklusive behovet av att ändra investerares kvav på hockeystick och att göra entreprenörer till superhjältar. Bilden av entreprenörer är ofta stereotypa.
- Andra problem kan omfatta behovet av en ny tolkning av statsstödsregler, utmaningar med generationsskifte, och stereotypa bilder av innovation och entreprenörer.
- Entreprenörer har svårt att konkurrera med större företag och skapa ett starkt varumärke, upphandlingar är ej anpassade för småföretag.

Entreprenörskap i skolan, 26 april 2023

Denna workshop genomfördes parallellt med den som fokuserade på entreprenörers utmaningar. Här deltog drygt tjugo deltagare från skolvärlden, stödsystemet och akademien som lyfte ett antal idéer och förslag för att möta identifierade utmaningar. Carina Hafrén och Peter Skoglöf från Skolverket medverkade och presenterade de resurser som finns på deras webbplats för lärare och andra relevanta yrkesgrupper. Även Kåre Moberg, Fonden för Entreprenörskap, medverkade. Han lyfte fram forskning som visar på positiva effekter av entreprenörskap i skolan.

Sammanfattning av diskussionerna:

Vilka utmaningar finns idag för att fler elever ska få uppleva entreprenörskap i skolan? Vilka utmaningar är de viktigaste att lösa?

Styrning: Det är viktigt att det finns ett övergripande tänk kring entreprenörskap från ledningen och att skapa en tydlig röd tråd genom hela utbildningssystemet. För att uppnå det krävs styrning och vägledning genom hela utbildningskedjan från Skolverket, via huvudman ner till skolans rektor. Formen och förutsättningarna beslutas på nationell nivå, men innehåll i utbildningen utvecklas på regional och lokal nivå. Detta är ett långsiktigt arbete som måste pågå över tid.

Samverkan: Bygg nätverk på nationell, regional och lokal nivå.

Arbetsätt: Utbilda ambassadörer och synkronisera dessa som resurser för en effektiv utbildningsprocess avseende entreprenörskap i skolan. Utveckla nätverk av ambassadörer både nationellt, regionalt och på lokal nivå.

Kompetensutveckling: Fokusera på generiska kompetenser som en främjande och förebyggande åtgärd. Koppla detta till skolans uppdrag på alla nivåer för att främja samtliga elevers rättigheter till likvärdig utveckling. Generiska kompetenser ger oss verktygen som behövs. Kompetensen hos huvudmän och skolan (skolledare och lärare) måste stärkas och säkras för att de ska ha rätt mindset.

Det är mycket viktigt att få in entreprenörskap på lärarutbildningarna.

Definition: Begreppet entreprenörskap behöver förtydligas för att få konsensus kring vad förmågorna innebär i lärandeprocessen. Frikoppla det från "företagsbegreppet" och tydliggör värdet. Det är viktigt att konkretisera entreprenörskap som arbetsätt. Däremot måste olikheter när det gäller genomförandet tillåtas.

Utveckla förståelse för begreppet entreprenörskap genom hela skolgången. Det är viktigt att klargöra hur och med vilket innehåll entreprenörskapsundervisningen ska genomföras i förskolan, lågstadiet, mellanstadiet, högstadiet och gymnasiet.

Göteborg

Entreprenörskap i skolan,
1 juni 2023

Intraprenörskap,
18 september 2023

Entreprenörskap i skolan, 1 juni 2023

Här diskuterade ungefär fyrtio engagerade deltagare utmaningar och möjliga lösningar för att stärka entreprenörskap i Västra Götalands skolor. Workshopen ledde också till konkreta samarbeten mellan skolor och företag. På det sättet resulterade det genomförda mötet till omedelbara positiva effekter. Här nedan sammanfattas diskussionerna.

Vilka utmaningar finns idag för att fler elever ska få uppleva entreprenörskap i skolan? Vilka utmaningar är de viktigaste att lösa?

Styrning: Skapa en tydlig röd tråd genom hela utbildningssystemet och börja tidigt. Rektorer har stor makt när det gäller vad som ska prioriteras i skolan. Det spelar ingen roll att politiker eller övriga förvaltningsinstanser driver på om inte rektorn ser vikten av entreprenörskap.

Det finns stora olikheter mellan kommuner och skolor men också mellan olika ämnen. Det behövs en tydligare koppling till entreprenörskap i olika kurser för att det ska kännas aktuellt för lärare som har fullt fokus på sitt specifika ämne.

Samverkan: Samverkan och samordning behövs, både mellan skolor, mellan olika kommuner och mellan skolan och näringslivet. Kontakten med arbetslivet är mycket viktig för att eleverna ska se olika alternativ för sitt kommande yrkesliv. Det kan också bidra till att lösa företags kompetensförsörjning. Det är värdefullt att bygga nätverk på nationell, regional och lokal nivå. Etablera ett entreprenörsråd där alla parter regionalt och nationellt samlas.

Kompetensutveckling: Kunskap kring entreprenörskap saknas hos pedagogerna, både inom lärarutbildningarna och när det gäller kompetensutveckling generellt. Därför är det viktigt att utbilda och kompetensutveckla relevanta yrkesgrupper.

Det är i allmänhet svårt att komma in i grundskolan med olika aktiviteter och information.

Definition: Det finns en otydlighet kring vad entreprenörskap i skolan innebär, alla har en egen definition. Det är bra att Ung Företagsamhet är verksamma i skolan men det som saknas är det entreprenöriella förhållningssättet redan från skolstarten. Det är viktigt att förstå att alla inte kan bli entreprenörer – men att alla har nytta av de entreprenöriella förmågorna.

Det gäller att förankra entreprenöriellt lärande hos lärarna som faktiskt kommer att beröras, och förklara nyttan med att de arbetar med det på ett eller annat sätt. Det är viktigt att fler inom skolans värld ser vinsterna med att jobba med dessa frågor, att övertyga förvaltningar och rektorer om värdet av att lägga tid på entreprenörskap.

EU:s fokus på kompetenser ska leda till att fler medborgare vågar gå från tanke till handling samtidigt som risken för misslyckande minimeras.

Hur kan vi stärka entreprenörskap i skolan i Västra Götaland? Bygger på befintliga förutsättningar.

Styrning: Det är en viktig fråga för politiken och förvaltningsledning, men det är rektorerna som styr i de egna skolorna.

Samverkan: Stärk upp samverkan mot företag utan att lägga det största ansvaret för kontakterna på lärarna. Det är viktigt att få företagen att se värdet i samarbetet och att de kan hitta morgondagens arbetstagare bland eleverna.

Stärk regionala strukturer för samverkan i hela regionen, mellan kommunerna. Lyft fram och sprid kunskap om goda exempel. Skapa en tydlig förväntan på näringslivet kopplat till resurser och tidsåtgång. Genom strukturer och en röd tråd blir det mer tydligt vem som gör vad och det blir lättare att samverka på olika nivåer.

Kompetensutveckling: Fortbildning behövs i alla led, både för kommunledning, skollledning och skolpersonal. Lärarnas kompetens för att arbeta med entreprenörskap i grundskolan måste förstärkas och ökas. De entreprenöriella förstågorna gynnar samhället i stort, inte bara företagandet.

Definition: Entreprenörskap handlar om att bygga framtidskompetens och inte bara företag. Det är viktigt att lyfta fram goda exempel och att synliggöra organisationer som arbetar med entreprenörskap i grund- och gymnasieskolan.

Vilken målbild för att stärka entreprenörskap i skolan är viktigast att börja med i er region? Bygger på befintliga förutsättningar.

Styrning: Det är viktigt att skapa kontinuitet genom en röd tråd av insatser, gärna i form av ett årshjul. Både kommunledning, politiker och näringsliv tycker det är en viktig fråga. Rektorer kan vara både ett hinder och en möjlighet beroende på om de ser värdet av entreprenörskap eller inte. Det behövs resurser för att nå uppsatta mål inom entreprenörskap – matchar resurserna målen?

Samverkan: Samarbete med näringslivet är nödvändigt men det saknas "brobyggare" mellan skolan och entreprenörerna. Skolor måste kunna nyttja erbjudanden från region och företag. Skolor har oftast låg resebudget vilket innebär att företag antingen behöver komma ut till skolorna eller betala elevernas resa.

Kompetensutveckling: Lärarutbildningen spelar en viktig roll för kunskapen kring entreprenörskap hos pedagoger, både när det gäller definition av begreppet, bedömning av elevers arbete och förhållningssätt till andra ämnen. Det är viktigt att se helheten och bygga människor med kreativitet, ansvar och nyfikenhet. Entreprenörskap är en grund för social trygghet.

Definition: Arbeta med attityder och kompetens hos lärare och bredda bilden av entreprenörskap samt integreringen i

andra ämnen. Det likställs oftast med företagande men det är viktigt att se det bredare perspektivet och att demokratisera entreprenörskap.

Målsättningen är att skapa Sveriges bästa skola och Sveriges bästa näringsliv i Västra Götaland!

Välj ut de idéer som du tycker är viktigast. Utveckla valda idéer till förslag. Beskriv målbild, tillvägagångssätt, ansvarig och tidsram.

Styrning: Det är viktigt att skapa en kontinuerlig modell för entreprenöriellt lärande genom skoltiden. För att uppnå det behöver man hitta en form för samverkan där olika aktörer kan agera och fatta beslut om målgrupp, tidsplan och metod.

Styrdokumentet säger att det är skolans ansvar – men inte lärarens ansvar. Därför händer inget och Skolverket är ansvariga för detta.

Samverkan: Ett "entreprenörsråd" där representanter från skola, företag, kommun och region samlas skulle ge kraft för att skapa förändring. En gemensam portal där man kan sprida goda exempel och få inspiration samt konkreta tips på hur man arbetar med entreprenörskap i skolan redan idag skulle vara mycket värdefullt. Ett sätt är att bygga vidare på den portal som finns på Skolverket.

Arbetsätt: Utnyttja fritidshem för att de har ett friare ramverk utan stoffträngsel. På det sättet kan man hitta en väg in för att arbeta med frågan, och det blir lättare att nå in med entreprenörskap på grundskolan. Ansvarig för att detta ska kunna genomföras är rektor. Starta upp Transfer igen!

Kompetensutveckling: Skolorna bör utbilda lärare så att de kan göra en bedömning av entreprenörskapsrelaterat innehåll i sina kurser. Därigenom kan man skapa en bottom-up förändring och inte bara top-down. Stora resurser läggs i dag på förstelärare och de kan arbeta med att utveckla entreprenörskap i sin skola. Entreprenöriellt lärande ska implementeras i lärarutbildningar vid olika lärosäten. Ansvarig för detta ligger på respektive lärosäte.

Mätning och progression: Påverka vad vi mäter i skolan. Ansvariga för detta är Skolverket och Skolinspektionen.

Definition: Det är värdefullt att hitta ett gemensamt språk kring vad entreprenörskap är och hur lärare kan använda sig av detta i undervisningen. Aktiviteter kring entreprenörskap som redan idag görs i skolan bör kartläggas, och

information om detta behöver spridas till både lärare och elever. Att identifiera och synliggöra det som redan finns bidrar till ökat entreprenörskap i skolan.

Finansiering: Det behövs finansiering med uppemot hundra miljoner kronor för att det ska bli möjligt att nå uppsatta mål. Ansvariga för detta är politiker, näringslivet och kommunerna.

Intraprenörskap, 18 september 2023

Landshövding Sten Tolgfors inledde med en presentation om den gröna omställningen i Västra Götaland. Han betonade att det är mycket viktigt att denna omställning genomförs skyndsamt för att nå de uppsatta klimat- och miljömålen i Västra Götaland och dessutom för att klara Sveriges åtaganden gentemot EU avseende klimatmålen.

Professor Ivo Zander från Uppsala universitet presenterade sedan sin forskning och han lyfte fram att "lagom är bäst" för att lyckas med intraprenöriella satsningar. Det fungerar inte att erbjuda medarbetarna massor med tid för att kläcka idéer. Både för mycket och för lite tid har en negativ inverkan på innovationsförmågan.

Utmaningar regionalt

- Det är viktigt att innovatörer besitter kunskap om hela kedjan och att de kan ta ett par steg på vägen för att möta upp huvudfrågan. De bör även ha som strategi att presentera sin idé på nytt lite senare vid ett nej för då kanske tiden är mogen.
- Kulturen i företaget är viktig, att behålla kärnan i företaget men ändå tänka nytt. Hur kan en förändring främja styrning och KPI hos stora bolag?
- Lagen om offentlig upphandling kan medföra hinder, andra lagar och regler kan också skapa hinder för kommunala verksamheter. Det är svårt att rekrytera rätt kompetens som vill driva förändring i en organisation. Att hitta rätt personer som är tålmodiga och som orkar och kan gå från "idé till handling" tar ofta lång tid. Och kapital behövs!
- Homogena arbetsgrupper är ett problem. Mottagandet av de som är yngre är viktigt för att kunna lära av varandra. Hur kan vi göra innovation tillsammans för att komma framåt, dvs att verkligen göra, inte bara prata. Har vi dolda talanger som vi

inte vet om och hur får vi veta var de finns?

Omvärldsbevakning är av stor vikt. Vi har en idé, kanske har någon annan samma tankar, erfarenheter osv. En självklar utmaning är frågan om kapital.

- Ledarskap ska inte innebära murar utan erbjuda möjligheter. Det finns ofta en brist på realism i visionen och om man blandar kompetenser och delar kunskap mellan olika branscher kan man komma mycket långt!
- Alla organisationer arbetar med intraprenörskap men man är olika bra på det. Hur kan man då veta om man är bra på det om man inte har ett verktyg för att mäta?

Utmaningar Sverige

- Det måste finnas tydligare direktiv från regeringen när det gäller strategier. Det är av stor vikt att vi hittar samarbetsformer mellan näringsliv, akademi, offentlig och privat sektor. Det är också viktigt att uppmuntra offentlig sektor att anställa fler från den privata sektorn för att få nya insikter.
- AI – hur väl utbildar vi våra lärare i nya tekniker? Utbildning ska stödja i nuet men också framtidens behov (psykisk ohälsa som exempel). Exempelvis bioteknikföretag kan samla annan kompetens. Det finns en brist på övergripande uppföljning och regelverk med ny teknik. Styr in mer offentliga pengar till intraprenörskap.
- Långa ledtider för kompetens och validering av utländsk kompetens är vansinne.
- Trångsynthet och provinsialism är problematiskt. De bästa idéerna finns oftast utanför den egen organisationen. Utvecklingen i skolan – hur bevarar man innovationsförmågan efter skoltiden? Hur kan vi ta in kompetens utifrån och hur kan vi influeras och dela med oss av våra bra idéer? Det blir en snöbollseffekt av att dela med oss, som ger väldigt mycket mer till alla!
- Dra nytta av all talang som finns i Sverige, de kulturella och sociala skillnaderna i samhället och all talang som ofta missas där. Ge alla rätt till en högre utbildning. Mitt i livet drömmer många om att starta företag men de vågar inte eftersom de inte har ekonomisk möjlighet. Att erbjuda stöd under en tid skulle kunna medföra att fler vågar.

Småland

Entreprenörskap i skolan,
5 september 2023

Entreprenörskap i skolan, 5 september 2023

Nästan fyrtio deltagare samlades på Huseby Bruk utanför Växjö för att diskutera hur entreprenörskap i skolan ska kunna stärkas i Småland. Utgångspunkten för diskussionerna var även här Entreprenörskapsakademiens rapport "Vi utbildar för framtiden nu". Länsråd Malin Almqvist inledde och framhöll värdet av att diskutera dessa viktiga frågor. Därefter presenterade Carina Hafrén från Skolverket de resurser som finns på deras webbplats för lärare och andra relevanta yrkesgrupper.

Vilka utmaningar finns i dag för att fler ska få uppleva entreprenörskap i skolan? Vilka utmaningar är de viktigaste att lösa?

Styrning: Utbildningsförvaltning, skolledning och programansvariga lärare behöver arbeta mot gemensamma uppsatta mål. Strukturen på skolor är ofta en utmaning och orsakar både tidsbrist och lärarbrist. Det är viktigt att barn och unga kommer få utveckla sina entreprenöriella förmågor tidigt.

Det behövs tydliga utbildningsmål från Skolverket. Det måste in i centralt innehåll och i kunskapskraven på alla kurser. Det skulle vara värdefullt om det blev ett ämne i skolan. Entreprenörskap är inte prioriterat hos rektorer i kommunala skolor när ekonomin ser ut som den gör. Det är viktigt att hela skolorganisationen bestämmer sig för att detta är viktigt.

Samverkan: Kopplingen mellan skola och näringsliv behöver bli mycket tydligare. Det finns stora utmaningar när det gäller att skapa fungerande samverkan. Näringslivet har mycket åsikter men ställer inte upp när det väl gäller.

Definition: Det behövs samsyn kring begreppet i hela kedjan från skolledning ner till lärare och elever. Det är nödvändigt att alla har kunskap om att entreprenörskap är ett för-

hållningssätt och att det kan genomsyra alla ämnen. Det förekommer att lärarkollegiet inte tycker att det är tillräckligt "fint" med entreprenörskap i skolan.

Det finns en osäkerhet hos organisationer som arbetar med entreprenörskap i grund- och gymnasieskolan kring vad begreppet entreprenörskap innebär. Betydelsen skiljer sig och det finns också många begrepp för ungefär samma sak.

Vilka resultat vill du att vi gemensamt strävar efter för att fler ska få tillgång till entreprenörskap i skolan?

Styrning: Utbildningsförvaltning, skolledning, programansvariga och lärare behöver arbeta mot gemensamma uppsatta mål. Organisatoriska och strukturella utmaningar behöver lösas. Lärare saknar ofta rätt förutsättningar, har tidsbrist och känner att de belastas med fler uppgifter. Många skolor har också brist på lärare.

Samverkan: Samverkan och samordning behövs, både mellan skolor, olika kommuner och mellan skolan och näringslivet. Lärarsamarbeten är en viktig faktor för att stärka entreprenörskap i skolan. Det är också värdefullt att samarbeta med externa organisationer.

En möjlig väg är att etablera ett entreprenörsråd där alla relevanta parter lokalt, regionalt och nationellt samlas.

Arbetsätt: Se över formerna för att arbeta med entreprenörskap i skolan, och öka tillgängligheten för eleverna. Även här är lärarsamarbeten en viktig faktor för att utveckla arbetsformer och att dela erfarenheter mellan kollegor.

Kompetensutveckling: Det är viktigt att utbilda och kompetensutveckla relevanta yrkesgrupper.

Definition: Definiera entreprenörskap. Det behövs en samsyn kring begreppet hos både skolledning, lärare och elever. Ämnesintegrering är viktigt för att stärka entreprenörskap i skolan.

Hur kan vi stärka entreprenörskap i skolan utifrån kommunala och regionala förutsättningar? Hur kan vi lösa de prioriterade utmaningarna från researchfasen?

Styrning: Tydliggör betydelsen av entreprenörskap och vad som förväntas. Huvudmannen efterfrågar och följer upp. Inför en lägstaniå för entreprenörskap i skolan.

Samverkan: Förstelärare i entreprenörskap bör finnas på alla skolor. De kan ansvara för samverkan med andra skolor och även systematiskt kvalitetsarbete för att nå likvärdighet.

Samarbete med näringslivet är nödvändigt – det saknas "brobyggare" mellan skolan och entreprenörer. Det behövs hjälp till skolor att hitta kopplingar till arbetslivet – se till att det finns en uttalad roll med tydligt uppdrag som utvärderas och värderas högt.

Skapa en lista över företag som vill samverka med skolor. Då kan skolorna lättare nyttja erbjudanden från regioner och företag.

Etablera ett programråd för gymnasiet där rektorer, företag och Linnéuniversitetet diskuterar.

Kompetensutveckling: Arbeta med kunskapshöjande insatser kring entreprenörskap. Lärare måste få stöd och regelbunden kompetensutveckling.

Definition: Tillgängliggör entreprenörskap. Arbeta ämnesövergripande mellan entreprenörskap och andra ämnen. Sträva efter engagerade lärare och elever, och få elever att förstå värdet av entreprenöriellt lärande. Lyssna på eleverna!

Välj ut de idéer som du tycker är viktigast. Utveckla valda idéer till förslag. Beskriv målbild, tillvägagångssätt, ansvarig och tidsram.

Styrning: Inventera idéer och förslag med Mot nya höjder (MNH) och Ung Företagsamhet (UF). Strukturera insatser från huvudmannanivå. Ta hjälp av MNH och UF för förslag på innehåll. Involvera eleverna i beslut. Bygg upp förvänt-

ningar inom elevgrupperna och involvera politikerna på kommunal nivå.

Vi hoppas att utbildningsförvaltningen i vår kommun skulle kunna ta beslut om att tillsätta förstelärare på varje skola. Ansvar för detta ligger på skolledning och uppåt. Som målbild har vi bättre samsyn kring entreprenörskap och bättre samarbete mellan näringsliv och skola. Vår lösning är ett förstelärareskap.

Samverkan: Inrätta ett entreprenörsråd på skolorna bestående av lärare, elever och rektor.

Målet är att utveckla utbildningen och förbättra samverkan. Ansvarig för detta är skolan med stöd av huvudmannen.

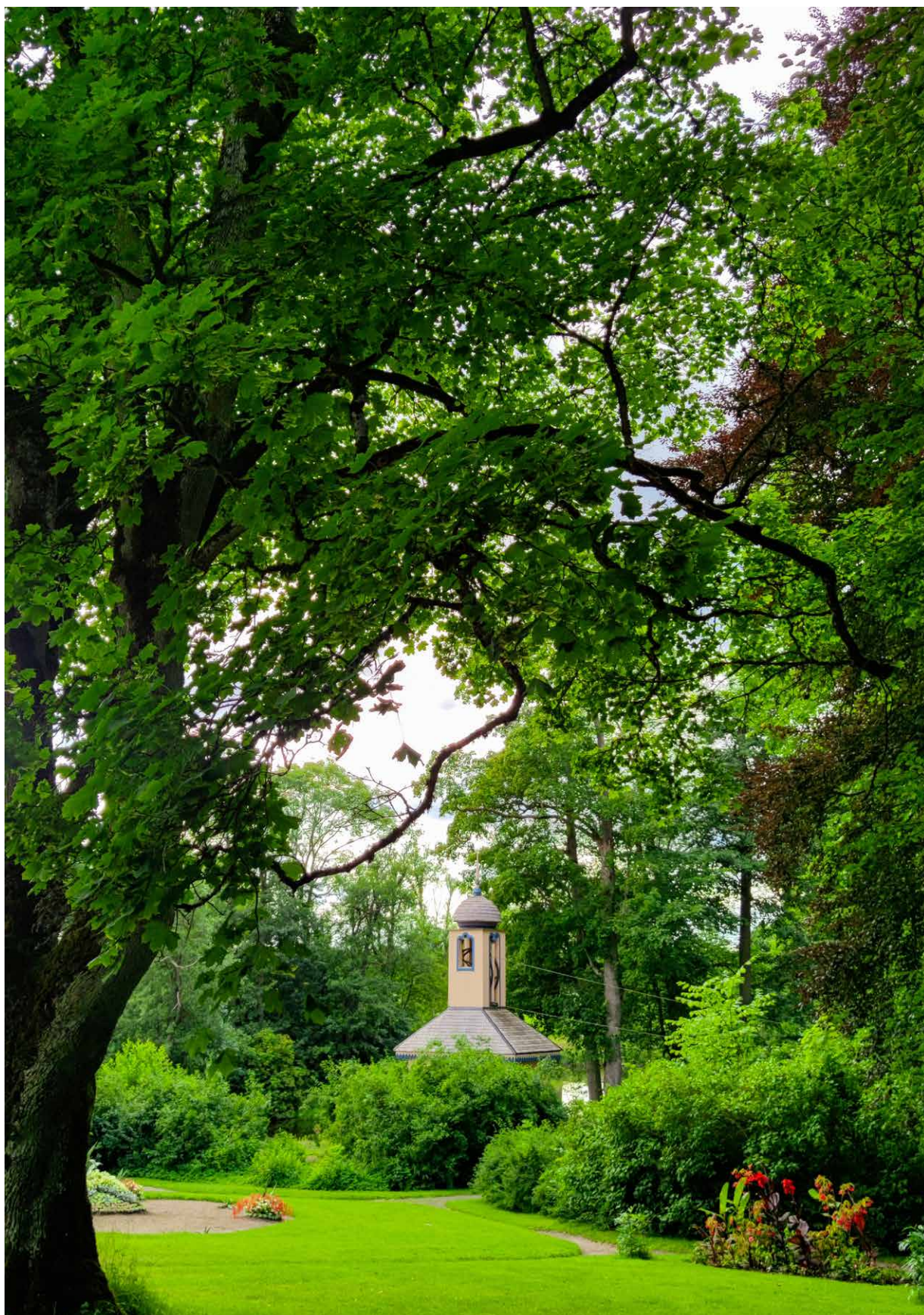
Det bör finnas en samlad företagsbank för alla i kommunen. Man blir som skola erbjuden att besöka ett företag som blir "skolans". Upprätta kontakt, åk ut på besök och arbeta med hjälp av skolpersonalen för att hitta kopplingar till läroplanen. Samverkan mellan skola och arbetsliv med hjälp av studiebesök och besök i klassrummen. Kvaliteten i mötet får störst fokus. *Möte med en entreprenör och Bonden i skolan* är exempel på tänkbara samarbeten. Samarbeta med organisationer som verkar i gränslandet mellan skolan och arbetslivet.

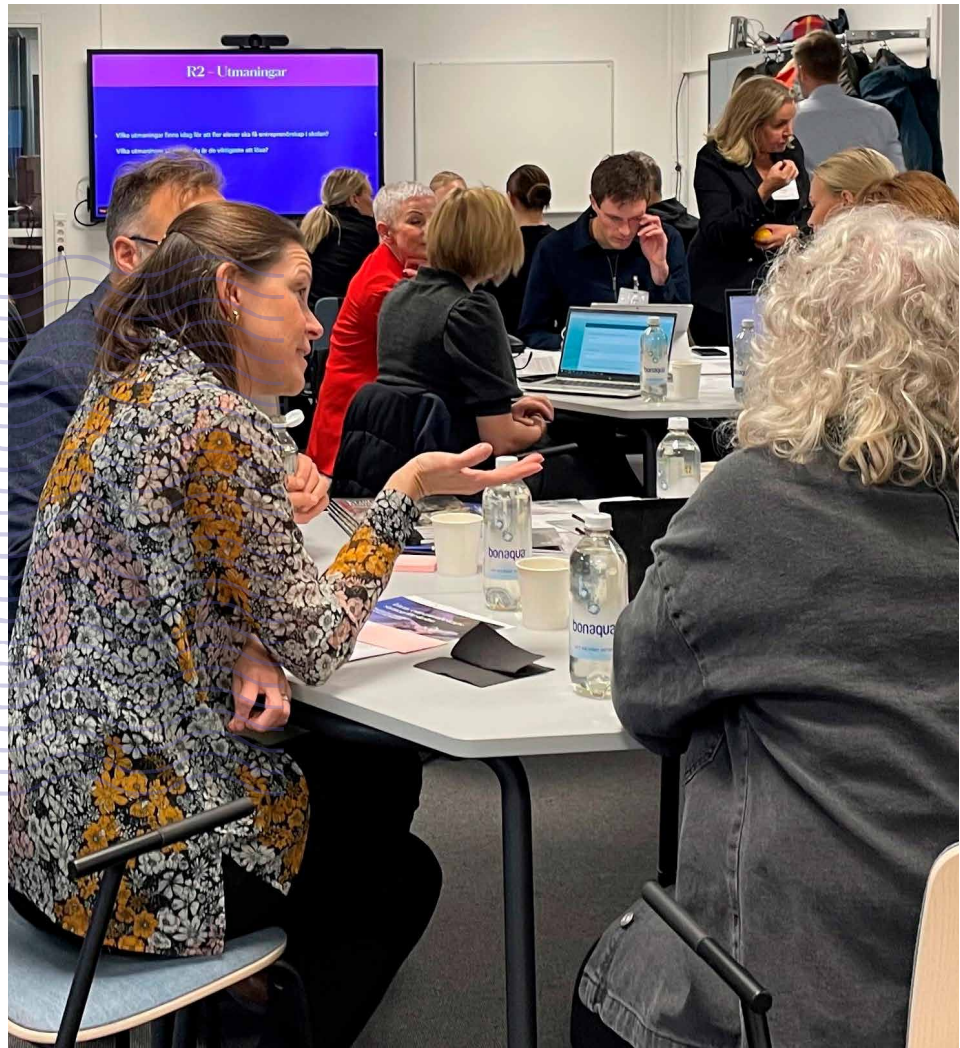
Försteläraren ska verka för att utveckla och lyfta entreprenörskap på sin skola men även samverka med förstelärare på andra skolor. På det sättet stimuleras likvärdighet.

Arbetsätt: Förstelärare ska verka för att utveckla och lyfta entreprenörskap på sin skola, men även samverka med förstelärare på andra skolor. De bör ansvara för det systematiska kvalitetsarbetet, där det entreprenöriella lärandet ska ingå som en viktig del. På så vis kan förstelärargruppen driva hela skolans entreprenöriella lärande och skapa likvärdighet.

Kompetensutveckling: Mentorskap rektor/lärare – näringsliv. Bjud in skola och näringsliv till redan existerande event för att möjliggöra samverkan och utbyte. Gemensamt kommunalt beslut med "obligatoriskt deltagande" på plattform. Saknas plattform behöver detta skapas.

Mätning och progression: Förstelärare ansvarar för det systematiska kvalitetsarbetet. I detta ska det entreprenöriella lärandet ingå som en viktig del. På det sättet kan förstelärargruppen driva hela skolans entreprenöriella lärande.

Dalarna

Entreprenörskap i skolan,
länsresidenset 17 oktober 2023

Entreprenörskap i skolan under
Dalarna Innovation Days, 18 oktober 2023

Entreprenörskap i skolan, länsresidenset 17 oktober 2023

Mer än tjugo deltagare från både offentlig och privat sektor samlades på länsresidenset för att knyta kontakter och diskutera hur entreprenörskap i skolan i Dalarna ska kunna stärkas. Under workshopen föreslogs ett antal åtgärder inom följande områden: samverkan, förebilder, styrning och mätning. Även att ta hänsyn till elevperspektivet lyftes fram som betydelsefullt.

Viktiga åtgärder för att stärka entreprenörskap i skolan

- Samverkan och samskapande mellan skola, akademi och näringsliv, och även mellan olika kommuner lyftes fram som en mycket viktig åtgärd. Företag behöver öppna sina dörrar för skolorna och därigenom bidra till kompetensförsörjning och framtidens arbetskraft. Förslag uppkom om att lärare ska kunna göra prao hos företag.
- Eleverna behöver få se ett brett spektrum av förebilder, inte bara framgångsrika och innovativa företag inom tech-sektorn. Även ortens frisørsalong, snickeri, restaurang etc. har grundats av entreprenörer. När elever får träffa lokala företag från olika branscher får de en annan bild av vad det innebär att vara entreprenör. Det är av stort värde att utveckla synen på entreprenörskap i glesbygd och vilka möjligheter som finns där. Förebilder som hittat vägen framåt genom entreprenörskap kan också vara till hjälp för elever som exempelvis har läs- och skrivsvårigheter och inte lyckas så bra i skolan.

- Styrning är av stor betydelse. Ett sätt är att utforma huvudmannaplaner och att dokumentera och ha en tydlig uppföljning av dessa. Det är också värdefullt med en SSA-samordnare (samverkan skola och arbetsliv) i varje kommun.
- Arbeta utifrån ett progressionstänk genom skolsystemet när det gäller entreprenörskap. Utforma ett tydligare kvantifierat mål om vad som ska uppnås med entreprenörskap. Detta ska inte vara tolkningsbart.

Medskick till Entreprenörskaps- akademiens policyarbete

Även här lyftes samverkan, förebilder, styrning och mätning som viktiga insatser att arbeta vidare med. Dessutom diskuterades behovet av att ta hänsyn till elevperspektivet. Det är viktigt att veta hur eleverna ser på entreprenörskap för att på rätt sätt kunna hjälpa dem att utveckla entreprenöriella förmågor. Även definitionen av entreprenörskap betonades.

- Koppla ihop näringslivet och skolan. Företag har ofta inte tid att ta emot elever, därför behöver vi hitta nya sätt att arbeta med praktik och prao.
- Bedriv opinionsarbete gentemot företag för att de ska förstå vikten av att samarbeta med skolan.
- Det är viktigt att hitta fokusfrågor som är relevanta för eleverna. En stor fördel är om eleverna kan få verkliga utmaningar från företag att arbeta med. Det som är på *riktigt blir viktigt*.

- Lyssna på eleverna för att få veta deras syn på entreprenörskap och vem som är entreprenör. Elever förknippar ofta entreprenörskap med innovativa patent inom tech-sektorn.
- Det är av stor vikt att definiera entreprenörskap och förmågor, och arbeta ämnesövergripande. Tillgängliggör entreprenörskap i alla ämnen. Men vi får inte fastna i diskussioner kring begrepp i ytterligare 14 år!
- Dokumentera huvudmannaplaner och följ upp dem. Arbeta också för att det ska finnas en SSA-samordnare för skola och arbetsliv i varje kommun.
- Förstelärare i entreprenörskap bör finnas på alla skolor. De kan ansvara för samverkan med andra skolor och även systematiskt kvalitetsarbete för att nå likvärdighet.

Entreprenörskap i skolan under Dalarna Innovation Days, 18 oktober 2023

Den 18 oktober genomfördes en workshop under Dalarna Innovation Days vid Högskolan Dalarna i Falun. Ungefär trettio engagerade deltagare samlades för att diskutera fram konkreta förslag på vad som kan göras för att stärka entreprenörskap i skolan i Dalarna. Workshopen inleddes med att Entreprenörskapsakademiens verksamhet och huvudresultaten i rapporten *Vi utbildar för framtiden nu* presenterades.

Sara Jons, Ljungbergsfonden och Maria Thulemark, Clas Ohlson Foundation presenterade därefter hur de arbetar för att långsiktigt stötta och stärka entreprenörskap i skolan i Dalarna. Sara Jons var också med i arbetsgruppen som diskuterade fram förslagen i rapporten. Hon lyfte fram att samverkan – eller ännu hellre samskapande – är avgörande för att tillgängliggöra entreprenörskap i skolan.

Även Carina Hafrén från Skolverket var med i arbetsgruppen som tog fram förslagen till en ny strategi. Hon presenterade de webinarier och resurser som finns att tillgå på Skolverkets webbplats.

Deltagarna diskuterade därefter fram utmaningar och möjliga lösningar för att stärka entreprenörskap i skolan.

Vilka utmaningar finns i dag för att fler elever ska få entreprenörskap i skolan? Vilka utmaningar är de viktigaste att lösa?

Styrning: Styrning och uppföljning är avgörande för att få saker att hända. Ledningen kan således vara en utmaning, om inte de förstår eller vill detta. Det är viktigt att få in rätt kompetenser kring entreprenörskap i samband med att man rekryterar rektorer, skolledare och/eller lärare. Lärare upplever ofta att entreprenörskap medför mer arbete. De behöver förstå att det är ett pedagogiskt förhållningssätt.

Se till att entreprenöriellt lärande kommer med i handlingsplaner för skolan (SSA-planer). Peka tydligt på att entreprenörskap ska vara med i dessa. Samtidigt är det viktigt att sänka trösklar och få ut information till lärare och ledning kring vilket material som redan finns tillgängligt.

Samverkan: Det finns en vi och dem-känsla mellan skola och näringsliv. Därför är det viktigt att näringslivet uppmuntras till att avsätta tid för aktiviteter kring skolan. Det finns mycket stöd att tillgå, därför bör de organisationer som arbetar med frågorna i skolorna synliggöras. Skolor behöver arbeta ämnesövergripande och ge läroplanen ett gemensamt ansvar för att bygga in entreprenörskap som en basal förmåga inom alla ämnen.

Kompetensutveckling: Det är nödvändigt att kunskap om det entreprenöriella förhållningssättet kommer in i lärarutbildningen.

Förebilder: De unga behöver förebilder, och då inte bara framgångsrika tech-företag med miljonvinster. Förebilder kan vara mer än de (ofta problematiska) influencers som idag tar plats i medvetandet hos unga. Det är ofta bättre med lokala förebilder, som kan lyftas fram genom storytelling kopplat till dem själva. Genom att medvetet lyfta fram en mångfald av entreprenörer får eleverna en annan syn på entreprenörer, och de förknippas inte bara med vita män som är ingenjörer.

Definition: Samsyn kring- och en tydlig definition av vad entreprenörskap betyder är av stor vikt, både bland elever och personal. Begreppets betydelse ställer till det och blir ottydligt. Det medför att vissa lärare inte ser det som aktuellt för sina ämnen. Bena ut begreppet och få alla lärarna att jobba med samma begrepp. Få lärarna att känna sig delaktiga och inte lägga över ansvaret på någon annan.

Begreppet behöver bli enklare så att alla förstår vad det innebär. Det kanske inte ens ska vara entreprenöriellt lärande – utan snarare innovationsledning. Det senare har

en grund sen mer än tio år som ISO-standardiserad profession och innebär samma sak men fungerar både mot det privata näringslivet och offentlig verksamhet.

Arbetsätt: Det måste bli okej att misslyckas men skolans värld är idag inte uppbyggd så. Eleverna är fostrade till att göra rätt, ha rätt svar och fokusera på den individuella prestationen. Verkligheten är inte sådan, vi måste lära elever att våga tänka öppet, testa, misslyckas, inte vara perfektionistiska utan fokusera på *trial and error* och lärande. Den paradoxen och skillnaden mellan divergent och konvergent arbete och tänkande måste tas upp.

Mätning och progression: Det behöver finnas en tydlig plan hela vägen från yngre till äldre åldrar.

Vilken målsättning för att stärka entreprenörskap i skolan är viktigast att börja med i er region? Bygger på befintliga förutsättningar.

Styrning: Få med entreprenöriellt lärande i handlingsplaner för skolan (SSA-planer). Peka tydligt på att entreprenörskap ska vara med. I Dalarna behöver kompetensen höjas kring systematisk innovationsledning och entreprenörskap i alla lager. Det behövs bra och enkla ramverk för olika organisationer och lärosäten för att bygga in det i sin ordinarie verksamhet med avsikt att stärka barn och unga.

Samverkan: Det behövs samverkan där alla aktörer som arbetar med entreprenörskap, exempelvis Ung Företagsamhet, Näringslivsavdelningarna och Dalarna Science Park arbetar tillsammans. Då blir kopplingen mellan unga och verkligheten blir mycket tydligare. Där kan även föreningslivet, Rädda Barnen och Svenska Kyrkan delta för att få in olika perspektiv. Det behöver dock alltid finnas ett filter av kompetenta personer mellan organisationerna och barnen och ungdomarna. Då kommer perspektiven och kunskapen utifrån till de unga på ett pedagogiskt sätt som stärker deras entreprenöriella förmågor.

Arbetsätt: Öka förståelsen för entreprenörskapets möjligheter bland lärare och elever. Då kan de ta till sig koncept som redan finns utarbetade (som de inom Ung Företagsamhet, UF). Det finns ett motstånd mot entreprenörskap när det tolkas som kapitalistiskt och egocentriskt. Organisationerna (UF och andra organisationer) kan lyfta och nyansera bilden av entreprenörskap i samtalen med eleven. De kan också hjälpa lärarna och påminna om vikten av entreprenörskap.

Erbjud hands on-metoder till lärarna. Skapa nyfikenhet hos lärarna kring ämnet. Alla vinner på att utveckla dessa

förmågor hos eleverna. Det leder till ökad studiemotivation.

I Dalarna finns mycket landsbygd och glesbygd. Där är förutsättningarna och relationen till frågan annorlunda, men det är viktigt att samarbeta med nyckelpersoner för att få in resurser, stöd och utveckling kring entreprenöriellt lärande.

Mätning och progression: Det behöver finnas olika kunskapsnivåer kring entreprenöriellt lärande. En nivå är till för dem som inte arbetar direkt med barn/unga men som finns i skolsystemet (administratörer, kommunikatörer, kuratorer). Andra nivåer är till för dem som arbetar direkt med barnen/ungdomarna. Det leder till ett gemensamt ramverk och språkbruk samt ökad förståelse och stöd för detta.

Förebilder: Arbeta gärna med lokala förebilder i Dalarna, som Christina Lampe-Önnerud och andra unga entreprenörer som barn och unga kan spegla sig själva hos.

Hur kan vi stärka entreprenörskap i skolan utifrån kommunala och regionala förutsättningar? Hur lösa de prioriterade utmaningarna från researchfasen?

Styrning: Det är viktigt med en tydlig bild från huvudmännen om vad som behöver göras och av vem. Målsättningen bör vara att gå från "entreprenörskap i skolan" till "entreprenöriella förmågor" Detta kan uppnås genom att börja utifrån ledningen, ner till pedagoger och sedan ut i klassrummet. Omfördela medel för entreprenörskap i regionen så att man satsar tidigare.

Det behövs tydlighet och mer mod att besluta ATT det ska genomföras.

Samverkan: En samling av olika aktörer i detta ämne skulle behövas i Dalarna och på så sätt skapa en community för frågorna. Det bör ske sektorsövergripande och involvera barn/unga. Någon måste dock vara sammankallande. Det skulle räcka med en aktiv person, för viljan, stödet och resurserna från olika organisationer finns, men däremot finns inte tillräcklig koordination.

Arbetsätt: Vi behöver nå många lärare och förmedla vad de har att vinna. Om de förstår vad entreprenörskap innebär och hur det påverkar dem blir det enklare. De behöver inspireras, få konkreta tips och hands on-metoder. Arbeta med gränsöverskridande ämnen som kan intressera både skola och näringsliv för gemensamma aktiviteter.

Kompetensutveckling: Högskolan ligger långt ifrån praktiken beträffande hur det är för lärarstudenter. Strukturen är oftast att det alltid måste vara en forskare som påstår något för att det ska vara rätt. Studenter får i allmänhet inte så mycket utrymme för att tänka själv och öva på sina entreprenöriella förmågor.

Mätning och progression: Skapa en röd tråd för eleverna från förskolan och upp till gymnasiet – en progression. Då är det viktigt att lärarna har ett bra samarbete och kan göra bra övergångar mellan årskurserna.

Välj ut den idé som du tycker är viktigast. Utveckla valda idéer till förslag. Beskriv målbild, tillvägagångssätt, ansvarig och tidsram.

Styrning: En huvudmannaplan för skola och arbetsliv (en SSA-plan) är avgörande, och i den bör finnas en tydlig arbetsfördelning där alla ser sin del i ansvaret. Formulera mål med planen. Dessa mål kan exempelvis vara ökad målluppfyllelse, ökad valkompetens, dimensionering av utbildning efter arbetsmarknadens behov, prao och APL-platser samt färre avhopp och byten under gymnasietiden och i vuxenutbildningen. Det är viktigt att huvudmännen får in det i sina planer och i skolornas årshjul. Om målen kommer in i verksamhetsrapporten och utvecklingssamtalen följs frågorna upp.

Samverkan: Koordinering av olika aktörer i Dalarna är en utmaning. Många är engagerade men det behövs en sammanhållande kraft för att samla allt engagemang. Aktörerna i Dalarna (Företagarna, Dalarna Science Park, Ung Företag-

samhet m. fl.) behöver få möjlighet att träffa lärare och rektorer för att inspirera dem att arbeta med frågan. Målbilden är att kompetensutveckla lärarna och ge dem konkreta tips och metoder. Här har kommunen ansvaret för att boka in olika organisationer som arbetar med entreprenörskap i skolan för att inspirera skolpersonal och visa vad de kan erbjuda. Skolverket spelar också en viktig roll genom att sprida information om detta till kommunerna som i sin tur kontakter skolor och lärare.

Kompetensutveckling: Det skulle vara värdefullt att arrangera kompetensutvecklingsinsatser för lärare och ge verktyg för att arbeta med förmågorna. Pedagogisk utveckling Dalarna (PUD) skulle kunna hålla i insatserna för alla kommuner. På det sättet får alla samma grund att arbeta med.

Mätning och progression: Det behövs incitament för att entreprenörskap ska komma in i skolor och ämnen genom en tydligt utformad mätning för lärare och rektorer. Att ta med entreprenörskap i det systematiska kvalitetsarbetet (SKA) är en möjlig väg som inte innebär en extra börda för lärarna.

Förebilder: Många av de förebilder som lyfts fram i media är ljusår från elevernas verklighet. Det är viktigt att bredda bilden så att de kan identifiera sig med entreprenörer (gärna lokala för att få ytterligare igenkänning).

Definition: Retoriken bör ändras till att gälla entreprenöriella förmågor. Det saknas kunskap om metoder kring hur man arbetar med dessa förmågor i klassrummet.

En slutlig fundering som lyftes av deltagarna under workshopen var: *Krånglar vi till det för mycket? Kan vi inte bara "just do it" och arbeta framåt i små steg?*

Värmland

Entreprenörskap i skolan,
13 november 2023

Fördjupat samtal på länsresidenset,
13 november 2023

Entreprenörskap i skolan, 13 november 2023

I mitten av november genomfördes en workshop på Scandic Winn i Karlstad. Ungefär tjugofem engagerade deltagare samlades för att diskutera fram konkreta förslag på vad som kan göras för att stärka entreprenörskap i skolan i Värmland.

Landshövding Georg Andrén inledde workshopen. Han har ett stort engagemang för de frågor som diskuterades och han lyfte fram sin vision för Värmland. Hans förhoppning är att regionen ska vara ledande i den gröna omställningen, barns och ungas entreprenöriella förmågor ska stärkas, och alla ska involveras och engageras.

Därefter presenterades som vid tidigare workshops Entreprenörskapsakademiens verksamhet och huvudresultaten från rapporten "Vi utbildar för framtiden nu".

Utifrån diskussioner som fördes i mindre grupper under workshopen lyfte deltagarna fram utmaningar och lösningsförslag för att stärka entreprenörskap i skolan. Gruppernas resultat var till stor del samstämmiga och de betonade särskilt behovet av styrning uppifrån för att undervisningen i entreprenörskap ska stärkas och bli mer likvärdig i regionens skolor. Styrningen behövs både på nationell och kommunal nivå men ett första steg är att börja med den kommunala och regionala nivån.

Vilka utmaningar finns i dag för att fler elever ska få entreprenörskap i skolan? Vilka utmaningar anser du är de viktigaste att lösa?

Styrning: Det viktigaste är att prioriteringar kommer uppifrån, från kommunerna, skolläningen och politiskt håll. I

dag finns stora skillnader i engagemang hos rektorer och ledning, och detta leder till ett stort beroende av eldsjälar. Om eldsjälens slutar försvinner också engagemanget.

Genom att göra entreprenörskap obligatoriskt, få in det i årshjulet och skapa kontinuitet kan det bli en lika naturlig del av skolans verksamhet som övriga ämnen. Får entreprenörskap en tydligare plats i läroplanen blir det inte lika personberoende och lärare kan inte själva välja att ta med det eller inte i sin utbildning även om de behöver utgå från sina förutsättningar.

Samverkan: Det skulle vara värdefullt att skapa möjligheter för lärare att diskutera entreprenörskap sinsemellan för att höja deras kompetens. På det sättet kan de få en bredare bild av vad entreprenörskap innebär.

Arbetsätt: Entreprenörskap behöver bli förtydligt och en lika naturlig del av skolan som övriga skolämnen med en röd tråd av aktiviteter genom hela utbildningssystemet. På det sättet motverkas att entreprenörskap uppfattas som ett "modeord" som inte är aktuellt längre.

Tiden för den enskilda läraren att arbeta med dessa frågor är ofta en utmaning, men det underlättar om vi kan få lärarna att se hur de kan implementera entreprenörskap i deras befintliga lektioner, bland annat med hjälp av Ung Företagsamhets verktyg.

När det gäller grundskolan bör entreprenörskap vara ett förhållningssätt snarare än ett kortsiktigt "temafokus" som det ofta blir. Men det kan också vara ett inslag i elevernas prao.

Kompetensutveckling: Lärarutbildningarna bör ta upp entreprenörskap och få det konkretiserat. På det sättet får de rätt förutsättningar via "train the trainer" i utbildningen. Får de dessutom stöd från ledning och rektor samt via kompetensutveckling blir förutsättningarna ännu bättre. Då kan

de se att det inte är så tidskrävande som de tror att få in entreprenörskap i utbildningen.

Mätning och progression: Uppföljning är viktigt för att för att säkerställa likvärdighet och samsyn. Ett förslag lyftes om att eleverna skulle kunna få en bedömning i entreprenörskap motsvarande den som tidigare fanns i ordning och uppförande. Den bedömningen kan kompletteras med något ytterligare mått.

Definition: Det är av stor vikt att konkretisera entreprenörskap som begrepp, vad det innebär och varför det är viktigt. I dag är det lite flummigt vilket gör det svårplacerat och därigenom blir det inte någons ansvarsområde. Men det leder också till utmaningar att ha en alltför snäv definition av begreppet.

Finansiering och resurser: Det behöver finnas resurser och verktyg att nyttja. Då slipper lärare uppfinna hjulet på nytt i klassrummet och kan ta del av goda exempel, verktyg, tips och tricks som andra har använt sig av.

Vilken målsättning för att stärka entreprenörskap i skolan är viktigast att börja med i er region? Bygger på befintliga förutsättningar.

Styrning: Det är av stor vikt att – i väntan på statligt initiativ – skapa samsyn och beslut på kommunal nivå (de 16 kommunerna) i dessa frågor. Avsikten är då att visa på värdet av entreprenörskap. Ett första steg är att ta upp denna diskussion i de nätverk som finns, bland annat för skolchefer och kommundirektörer, och då med hjälp av regionen.

Inledningsvis kan målsättningen vara att se till att det finns förståelse, engagemang och samsyn på denna nivå. Detta måste sedan direkt ner i verksamhetsplaner och handlingsplaner för att bli verklighet. När entreprenörskap kommer in i planerna tar sig fler lärare an det.

Ett första steg kan vara att få med ledningarna på alla skolor och antingen utforma en plan för entreprenörskap per skola eller att kommunerna har en plan för sina skolor och mäter och utvärderar utfallet. Då ökar möjligheten att entreprenörskap blir likvärdigt för alla i regionen, oavsett skola eller skolnivå.

Samverkan: Samsyn inom regionen är mycket viktigt, i de 16 kommunerna, skolchefsnätverken etc. Näringslivet och företagen behöver kliva fram som samverkanspartner till skolan. Skolor får exempelvis ofta nej när de söker praoplatser samtidigt som företagen uppger att de har problem

med kompetensbrist. Det finns mycket att vinna med olika samarbeten – både för skolorna och företagen.

Genom att skapa samarbeten mellan de organisationer som idag arbetar gentemot skolan, exempelvis Framtidsfrön, Ung Företagsamhet, E-kampen och Kodcentrum samt Arbetsmarknadskunskap uppnås kontinuitet när det gäller entreprenörskap i skolan.

Arbetsätt: En utmaning är att elever är vana vid att lärare levererar stoff som de ska lära sig. Vi behöver vända lite på det och i stället träna eleverna i tankesättet "Hur lär jag mig att lära mig själv". Skolan lägger stor vikt vid akademiska kunskaper, men genom entreprenörskap går det att synliggöra både akademiska och andra kunskaper och förmågor, som till exempel problemlösnings- och initiativförmåga.

Mätning och progression: Det är nödvändigt att kunna mäta aktiviteter, kvalitetssäkra arbetet och inkludera kommunernas ambitioner och visioner i olika dimensioner.

Definition: Lärarna skall vara bekväma och väl insatta i vad entreprenörskap är och hur man konkret kan arbeta med det i klassrummet. Det är viktigt att synliggöra för lärare vad som redan görs för att utveckla entreprenöriella förmågor i olika ämnen – och att det är eftertraktade förmågor när eleverna kommer ut i arbetslivet. Därigenom visas styrkorna med entreprenörskap.

Hur kan vi stärka entreprenörskap i skolan utifrån kommunala och regionala förutsättningar? Hur kan vi lösa de prioriterade utmaningarna från researchfasen?

Styrning: Entreprenörskap kan stärkas genom att respektive kommun fattar beslut om att alla kommunala skolor ska arbeta med entreprenörskap. Det behöver också skapas en handlingsplan för hur detta arbete ska implementeras.

Organisationerna som arbetar mot skolan är en värdefull resurs och skulle tillsammans med kommunerna kunna lägga en plan för arbetet med entreprenörskap. Om det kom direktiv från Skolverket eller regeringen med ett SKA-krav så kunde olika aktörer informera/stötta och tillhandahålla utbildningar och insatser till respektive kommun.

Samverkan: I Värmland finns många organisationer som gör olika saker men det blir lätt att de verkar på egna öar. Därför behöver broar byggas mellan de aktörer som finns. Det är viktigt att uppmuntra skolor att nyttja de befintliga tjänsterna och aktörerna, exempelvis Framtidsfrön, Ung

Företagsamhet, E-kampen och Kodcentrum. Intresset från skolor är ofta svalt och de behöver information för att se nyttan av de tjänster och verktyg som erbjuds. Det är också önskvärt att samverka med fler företag som visar på kopplingen mellan omvärld och skola samt vikten av de entreprenöriella förmågorna.

Kompetensutveckling: Personal behöver utbildas och inspireras i entreprenörskap. Det behövs ett "resurspaket" med en röd tråd som skolor kan fånga upp och göra till sitt eget. De olika organisationerna som nämns ovan kan visa på förebilder och ett konkret *HUR* – hur har andra gjort, varför har de gjort så och vad är nyttan med det. Många av dessa aktörer har redan aktiva avtal med kommunerna för fortbildning och kompetensutveckling, därför blir det enkelt att använda dem. De kan också hjälpa skolorna vidare med sina planer.

Mätning och progression: Det behöver finnas en mall för uppföljning av skolans entreprenöriella utveckling. Om den finns med i de befintliga modellerna blir det inte ytterligare mätpunkter som läggs ovanpå allt annat som ska hinnas med under en arbetsdag.

Välj ut de idéer som du tycker är viktigast. Utveckla valda idéer till förslag. Beskriv målbild, tillvägagångssätt, ansvarig och tidsram.

Även under denna diskussionspunkt fanns en stor samsämmighet bland deltagarna. Behovet av styrning betonades starkt, liksom att entreprenörskap bör bli ett obligatoriskt inslag i skolan.

Styrning: Ha med entreprenörskap i verksamhetsplaneringen för skolan. I sina olika led behöver politiker och skolchefer/skolledning säkerställa vem som ansvarar för vad i planeringen. Varje enskild kommun i Värmland tar beslut om att det ska vara obligatoriskt att arbeta med entreprenörskap i grund- och gymnasieskolan. Alla kommunerna arbetar fram handlingsplaner, som sedan följs upp. Skolledningen måste få incitament att få in detta som krav på respektive skola. Orden måste omsättas i handling. Ansvar ligger även här hos myndigheter och skolan.

Skapa lönetillägg för lärare som arbetar med entreprenörskap i skolan.

Mätning och progression: Gör entreprenöriellt lärande mer mätbart. Ansvar för detta har myndigheter och skolan. Entreprenörskap ska vara grund för bedömning i ämnesplanen. Gör entreprenörskapskursen på gymnasiet obli-

gatorisk. Ideella aktörer kan hjälpa skolorna med frågor till utvärdering. Inför mätning och kvalitetssäkring avseende entreprenörskap på regional, kommunal och skolnivå. Utvärdera det entreprenörsarbete som redan görs på skolorna.

Samverkan: Använd befintliga nätverk för beslutsfattande om obligatoriskt entreprenörskap i grund- och gymnasieskola. Aktörerna genomför ett slags BNI-möte (BNI är ett globalt affärsnätverk) där deltagarna berättar för varandra om vilken typ av avtal och samarbeten de redan har med kommuner och skolor. Utifrån olikheter och likheter så koordinerar man insatserna till respektive skolor.

Definition: Skapa samsyn på skolor om vad entreprenörskap innebär för att skapa ett entreprenöriellt förhållningsätt. Ansvaret ligger här på skolorna.

Prata om entreprenörskap lärare emellan inom arbetslag. Det är lämpligt att förstelärare ansvarar för detta.

Finansiering: Mer resurser behövs för organisationer som jobbar med entreprenörskap i tidiga faser.

Fördjupat samtal på länsresidenset, 13 november 2023

På kvällen bjöd landshövding Georg Andrén in till samtal och middag på länsresidenset. Där samlades representanter för både stöd- och ekosystemet, akademien, skolvärlden och organisationer som arbetar med entreprenörskap i grund- och gymnasieskolan.

Två entreprenörer som är verksamma inom mat och miljö presenterade sina företag och hur de arbetar. Det framgick tydligt att det gäller att vara kreativ, problemlösare och uppfinningsrik för att lyckas. Just de egenskaperna kan entreprenörskap i skolan bidra till att dagens elever får med sig ut i arbetslivet. Det är också egenskaper som de har nytta av oavsett om de blir anställda eller driver ett eget företag.

Under samtalet lyftes bland annat behovet av förebilder, både för skolelever och de som funderar på att starta eget. Det är viktigt att bredda bilden av entreprenörskap. Alla kan inte och behöver inte starta ett bolag som Tesla eller Northvolt. Det finns företag i många olika storlekar och branscher, och man kan även starta företag för att kunna försörja sig om man inte får en anställning.

Ett antal exempel på det sistnämnda finns inom den kulturella och kreativa sektorn. Där startar väldigt många egna bolag eftersom det sällan ges möjlighet till fast anställning.

Reflektioner och kommentarer

Resultaten från Entreprenörskapsakademiens regionala turné visar att det finns regionala skillnader i upplevda utmaningar och möjligheter kring entreprenörskap beroende på var i Sverige diskussionerna förts. Några återkommande faktorer som lyfts i såväl genomförda workshops som i diskussioner med andra aktörer har dock kunnat identifieras. Här följer några exempel kompletterade med egna kommentarer.

- **Styrning** ses i hög utsträckning som nödvändigt för att entreprenörskap ska bli en naturlig del i grund- och gymnasieskolan. Det behöver finnas en tydlig plan och en röd tråd i hela kedjan från huvudman, till rektor och lärare.
 - Det behövs en tydlig **definition** av vad entreprenörskap i skolan innebär och som klargör att det inte bara handlar om att starta företag. I stället är det de kompetenser som eleverna behöver som står i fokus. Alla relevanta yrkesgrupper behöver utbildning och kompetensutveckling kring detta.
 - Det finns behov av **samordning och samverkan**, både inom skolvärlden och mellan skola och näringsliv. En samlande kraft behövs, det finns ett stort engagemang men någon behöver vara navet mellan olika aktörer. Ett förslag lyftes om att tillsätta ett entreprenörsråd där både huvudmän, rektorer, lärare och elever ingår. Ett annat var att skapa en företagsbank i kommunen, där skolor och lärare kan hitta förslag på studiebesök, besök till skolorna och samarbeten.
 - **Samarbete med näringslivet** och omkringliggande samhälle betonas ofta. Externa aktörer och företag kan stärka elevernas entreprenöriella utveckling genom att vara förebilder, mentorer och ge eleverna en bild av vilka olika yrkesvägar som finns. Företagen gagnas dessutom av detta genom att de senare kan hitta medarbetare bland tidigare elever.
 - Lärare behöver ha **rätt förutsättningar** för att arbeta med entreprenörskap i skolan.
- Entreprenörskapsakademien har fört en dialog med Sveriges lärare och tar hänsyn till deras medskick in i det fortsatta arbetet. De lyfte särskilt fram utmaningarna med att det läggs mer och mer uppdrag på skolan i dag. Entreprenörskap upplevs ofta som ytterligare en pålaga av lärarna, men i Entreprenörskapsakademiens rapport "Vi utbildar för framtiden nu" betonas att det ska ses som ett *förhållningssätt* som stärker elevens resultat även i andra ämnen. Det ska alltså inte läggas ovanpå allt annat som en lärare behöver hinna med under en arbetsdag.
- I de workshops som genomförts med fokus på intraprenörskap diskuterades exempelvis utmaningar i form av **lagar och regelverk** som begränsar (ett exempel är lagen om offentlig upphandling). Även **kompetensförsörjning** lyftes fram som en utmaning. Det finns svårigheter att rekrytera medarbetare med rätt utbildning inom Sverige, och det uppstår ofta hinder vid utländska rekryteringar.
 - Det är av stor vikt att vi hittar **samarbetsformer** mellan näringsliv, akademi, offentlig och privat sektor. Det är också värdefullt att uppmuntra offentlig sektor att anställa fler från den privata sektorn för att få nya insikter.
 - Även i diskussionerna kring entreprenörers utmaningar lyfts utmaningar med **rekrytering och kompetensförsörjning** fram. Det finns också brister i stödet för entreprenörer som vill ta sina idéer från idé till verksamhet.
 - **Entreprenörskompetens** är en av EU:s nyckelkompetenser, och den grundas bland annat på kreativitet, problemlösning och initiativförmåga. Både dialogerna kring intraprenörskap och entreprenörskap visar på vikten av dessa förmågor eftersom företag efterfrågar de kompetenserna när de rekryterar medarbetare. Det förmågorna har man nytta av både privat och i arbetslivet – oavsett om man väljer en anställning eller att starta ett eget företag.

Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien är en fristående akademi med uppgift att främja tekniska och ekonomiska vetenskaper samt näringslivets utveckling. I samarbete med näringsliv och högskola initierar och föreslår IVA åtgärder som stärker Sveriges industriella kompetens och konkurrenskraft. För mer information om IVA och IVAs projekt, se IVAs webbplats: www.iva.se.

Utgivare: Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA), 2023
Box 5073, SE-102 42 Stockholm
Tfn: 08-791 29 00

IVA-R 518
ISSN: 1100-5645
ISBN: 978-91-89181-47-2

Projektledning: Helene Thorgrimsson, IVA
Text: Helene Thorgrimsson, IVA
Fotografier: Mats Edman, Anders Rudäng, Linda Wormö,
Frida Olander, Helene Thorgrimsson, Lotta Larsson
Layout: Pelle Isaksson, IVA

Denna sammanfattning finns att ladda ned via www.iva.se

Kungl. Ingenjörsvetenskaps
Akademien